

Delavec izhaja vsak petek z datumom naslednjega dne. — Naročnina za celo leto K 5.20, za pol leta K 2.60, za četrt leta K 1.30. Posamezna številka 10 vin. Naročnina za Nemčijo za celo leto 5 mark, za Ameriko 2 dolarja. Pošiljatve na uredništvo in upravnništvo: Ljubljana, Šelenburgova ulica št. 6, prvo nadstr.

DELAVEC

Rokopisi se ne vračajo. — Inserati z enostolpnimi petimi vrsticami se zaračunavajo in sicer: pri enkratni objavi po 18 vin., pri trikratni po 16 vin., pri šestkratni po 14 vin., pri celoletnih objavah po 12 vin. za vsakokr. — Za razne izjave itd. stane peti vrstica 24 vin. — Reklam. so pošt. ine proste. — Nefrankirana pisma se ne sprejemajo.

Kulturna bilanca.

L. 1900 jih ni znalo med 1000 prebivalci ne brati ne pisati: na Ruskem 617, v Srbiji 430, v Italiji 342, v Belgiji 101, v Franciji 30, na Angleškem 10, v Nemčiji 0.04 (od katerih je dve petini prebivalo v mladosti v inozemstvu) in slednjič v Avstro-Ogrski 340. V Avstriji brez Ogrske je padlo število analfabetov do leta 1900 od 230 na 165.

Nadaljna izvajanja se tičejo le avstrijskih razmer. Najmanj analfabetov ima Predariska (0.8 odstotkov); na četrtem mestu je Dolenja Avstrija. Med Alp-skimi deželami ima Koroška (12.3 odstotkov) največ analfabetov, potem jih imajo največ Galicija 40.6 odstotkov, Bukovina 53.9 odstotkov in končno Dalmacija 62.8 odstotkov. Po narodnosti imajo najmanj analfabetov Čehi (2.4 odstotkov), potem Nemci (3.1 odstotka); največ jih imajo Rusini, ki štejejo 61 odstotkov. V Avstriji je sedaj 460.809 ljudi, ki ne znajo ne brati ne pisati! Ta števila nas silijo k razmišljanju. Kako je le mogoče, da se v sedemdesetih letih splošne šolske obveznosti v Avstriji kulturno nismo bolj povzpeli nad Rusijo in Srbijo?

Državni šolski zakon iz leta 1869 določa, da mora vsak otrok obiskovati šolo vsaj osem let. Ko se je šolska dolžnost raztegnila do trinajstega in štirinajstega leta, so sklepali to popolnoma iz pravega spoznanja, da je na tej stopnji otroškega razvoja najbolj mogoča temeljita izobrazba, ter da ima na otroka učitelj največ vpliva. Otrok se lahko in rad uči, tudi je to doba neposredno pred vstopom v življenje. Komaj je stopil zakon v veljavo, se je začela zlasti po duhovščini med kmetiškimi prebivalstvom po načrtu gonja zoper osemletno šolsko dolžnost. Trdili so, da se bedni kmetiški stan zanesljivo reši težkih dolgov, če jim bodo trinajst in štirinajstletni otroci pomagali pri delu. Leto za letom so prihajale prošnje na postavodajne korporacije, da naj se »olajša« šolski obisk. Žalostni uspeh je bil plačilo. Leta 1883 je izšla novela k šolskemu zakonu, ki uvaja »šolske olajšave«. Od tedaj razločujemo generelne in individualne olajšave šolskega obiska. Pri generelni olajšavi velja olajšava za cele šolske občine, pri individualni pa za starše »nepremožnih razredov«, če prosijo za oprostitve. Pravo Danajsko darilo! Kljub neumornemu prosvetnemu delu učiteljstva, poročajo zadnji uradni statistični izkazi, da je bila »dovoljena« 4155 šolam generelna olajšava šolskega obiska, individualna pa 10.928 šolskim otrokom. Celoten obseg posledic tega pustošenja zaznamo šole, če zvermo, da ima te olajšave 263.046 šolskih otrok. Večina teh otrok je kmetiškega stanu; skoro smemo reči, da za te sloje prebivalstva osemletna šolska dolžnost že davno sploh več ne velja.

Poleg olajšanja šolskega obiska je pa že ob mirnem času imela tretjina šol v Avstriji le poldnevni pouk, to je, otroci so imeli resnično le štiriletno izobrazbo, čeprav je trajala šolska doba osem let.

Nobene opravičbe tudi ni za to, da je 31.229 otrok zaradi telesnih in duševnih hrib popolnoma brez pouka. Današnja vzgojna veča omogoča vzgojo slepih, mutastih, gluhomutastih in slaboumnih otrok vsaj toliko, da morejo za silo preskrbovati sebe. S pomanjkanjem takih šol se umetno pospešuje beraštvo, goji nesrečne ljudi, ki so okolici težko breme, dokler žive. A to še ni dovolj. Kakor bi nas z bičem švrknili, se nam zdi, če zvermo, da imamo v Avstriji 251.167 popolnoma normalno razvitih otrok, ki ne obiskujejo nikakršnega pouka! Pet in pol odstotkov šolobveznih otrok ne prestopi nikdar šolskega praga, žive v kulturni državi, pa rasejo slabeje kakor ljuba živina! Kako ugodna tla so za analfabetizem!

Posebno poglavje tvorijo šolske zamude. Učiteljstvo mora neopravičene šolske zamude naznanjati. Dokler bo na tisoče otrok, ki morajo sedeti v šoli napol zmrzli in lačni, tudi ne bo šolski obisk poseben dober. Nedostajanje obleke in slaba pota so zakonita opravičba za zamude. Take zamude se torej ne naznanjajo šolski oblasti. Le če je velika malomarnost kriva, se take zamude naznanjajo. Zanimivo je, kako so se ta naznanila reševala. Leta 1913 so sklenile okrajne šolske oblasti 312.971 kazni; koliko ovadb pa oblasti niso upoštevale, uradni izkazi ne povedo. 145.540 obsodb se glasi na denarno globo, 60.671 na zapor. Ena tretjina, to je 106.706 obsodb se sploh ni izvršilo, nihče se ni brigal več zanje, kar zaspale so. Če se pouk tako prekinjava, ostane seveda popolnoma brez vrednosti. Otrok ne more dohajati sošolcev, izgubi veselje do pouka in ko končno izstopi iz šole, pozabi še tisto znanje, ki ga je pridobil, ker mu manjka, kar je najvažnejše, veselja do daljnjega izobraževanja. V kratkem času postanejo čisto taki mladi ljudje analfabeti. Tem očitneje je vplivala zaraditega hipna energija Praškega deželne šolskega sveta, ki je pred nekaj tedni odredil in zabil »hitro in učinkovito postopanje«, da se naj »prisojene globe iztirjajo v najkrajšem roku, oziroma zaporne kazni čimprej izvrše«. Seveda gre tu za otroke, ki niso prihajali v cerkev. Ta odlok je za našo kulturno bilanco tudi pomemben.

Državni šolski zakon določa v § 59., da se mora povsod tam osnovati šola, kjer se nahaja v okolju ene ure v petih letih povprečno več kot štirideset otrok, ki nimajo v šolo več nego štiri kilometre hoda. Kako je po sedemdesetih letih: 106.258 (2.6 odstotkov) otrok ima v šolo daljšo pot nego štiri kilometre hoda vsak dan! Šest- do dvanaestletni otroci v snežnem metežu, po ledenih potih, čez hribe in doline v šolo: tudi to jako pospešuje analfabetizem.

Na 100 šol je v Dolni Avstriji 21, na Tirolskem 53 in v Dalmaciji 54 enorazrednic. En sam učitelj mora poučevati otroke vseh starostnih stopinj. Kakšne naj bodo te šole? Kako naj imajo otroci

veselje do uka, kako naj se zbuja hrepenenje po izobrazbi?

Končno pride še sramota otroškega pridobitnega dela. Več nego polovica vseh šolskih otrok (52.5 odstotkov) v starosti od 13 do 14 let, 17.8 odstotkov vseh šest- do osemletnih otrok mora pomagati zaslužiti rodovinom. Njih »zlata mladost« je prav pripravna, da se iz nje izsesava dobiček. V industriji je bilo zaposlenih 10.5 odstotkov otrok, 0.6 odstotkov v točarnah, 23.8 odstotkov v kmetijstvu, 0.9 pri trgovini in prometu, 1.3 odstotkov kot sluga. Ta obžalovanja vredna bitja morajo smatrati šolski čas kot dobrodošli odpočitek, njih duševna zbratost je enaka ničli, vse življenje vlečejo s seboj prokletstvo podrejenega težkega dela! Pravi rezervar za dninarje!

Suhoparne številke so to, govore pa jasno, strahovito govorico! Uradne pozvedbe, ki gotovo ne slikajo prečno, nam pojasnjujejo našo kulturno stopnjo. Torej roko na srce! Ustanovite dovolj šol, skrajšajte s tem pot, odpravite enorazrednice, uvedite najmanj osemletni šolski obisk, ki naj mu sledi nadaljevalni pouk, črtajte kvarljive olajšave šolskega obiska, predvsem pa dajte otrokom priliko za uk! Težko delo opravljajoči, stradajoči in zmrzujoči otroci so sramota za družbo! Stroga prepoved otroškega dela, ustanovitev šolskih kuhinj in oblačevalnic!

Če se ozremo na naše predpotopne šolske razmere, ki jih zakriva državni šolski zakon, potem se moramo res čuditi, da je v Avstriji le 460.809 analfabetov, ki so izročeni brez svoje krivde svetnim in duhovnim prvkom. V Nemčiji je najti le težko popolnega analfabeta, v zaveznici Avstriji, naj bi bilo tudi tako. Kulturna bilanca!

Po O. Glöcklu v »A. Z.«.

Za varstvo doraščajoče mladine.

Po večini kronovinah je ta zakon že uveljavljen. Deželna vlada kranjska pa je izdala te dni tale ukaz:

Doraščajočo mladino tvorijo moške in ženske osebe, ki še niso dopolnile 17. leta svoje starosti (mladostne osebe). Mladostnim osebam je prepovedano javno kaditi tobak in potepati se po 9. uri zvečer po javnih potih, cestah, trgih in po drugih javnih napravah.

Mladostne osebe smejo obiskovati vino- in pivotoče, točarne za kavo, avtomatske restavracije in vse druge gostilne in krčme le v spremstvu odraslih svojcev, varuhov, rediteljev ali drugih nadzorovalnih oseb (učiteljev, službenih gospodarjev ali delodajalcev, rokodelskih mojstrov in njihovih namestnikov).

Po 9. uri zvečer pa mladostne osebe ne smejo bivati v nobeni gostilni ali krčmi tudi v spremstvu odraslih ne.

Posestnikom varietejev, pevskih zabavišč in enakih podjetij je prepovedano puščati mladostne osebe k svojim prire-

ditvam, naj že pridejo v spremstvu do-
raslih svojcev ali nadzorovalnih oseb.

Mladostnim osebam je dovoljen obisk
kinematografskih predstav le, če se kon-
čajo te predstave pred 8. uro zvečer, in
je vrhutega vsebina predstave spoznana
kot primerna otrokom in mladostnim ose-
bam.

Mladostnim osebam je prepovedano
kvartati na javnih krajih ali v javnih
prostorih.

Mladostnim osebam moškega spola
je prepovedan obisk javnih hiš in vlačug.

Mladostnim osebam je prepovedano
kupovati tobak, smotke ali svačice (ci-
garete), nepotrebni lišp ali igrače in iz-
delke ničvredne literature ter slike in
spise in popise, ki bi utegnili slabo vpli-
vati na spolno (seksualno) čutenje ali kup-
čevati s takimi stvarmi med seboj.

Obrtnikom vsake vrste je prepove-
dano prodajati take stvari mladostnim
osebam neposredno ali posredno, ali jih
oddajati njim tudi zastoni.

Mladostnim osebam je prepovedano
beračenje v vsaki obliki, posebno pa tudi
prodajanje od hiše do hiše.

Gostilniški in točilni obrtniki, ki se
pregreše zoper te v tem ukazu omenjene
naredbe in prepovedi, se kaznujejo po
določbah obrtnega reda.

Druge osebe, ki se pregreše proti te-
mu ukazu ali zapeljejo mladostne osebe
do prepovedanih dejanj, jim dajo sredstva
za to ali jim dajo kakorsibodi potuho, ali
tudi le zanemarjajo svoje dolžno nadzor-
stvo, kaznujejo politične oblasti I. stop-
nje po ces. ukazu z dne 20. aprila 1854,
drž. zak. št. 96, in po ministrskem ukazu
z dne 30. septembra 1857, drž. zak. št. 98.
Pri odmerjanju kazni je posebno upošte-
vati, kako hud je prestop, ali so pre-
stopniki zapeljani in ali so udeležene tudi
odrasle osebe.

Mladostnim osebam, ki se zasačijo,
ko kade ali kvartajo na javnih prostorih
kateresibodi vrste, imajo odvzeti državni
ali avtonomni varnostni organi tobak, vso
drugo pripravo za kajenje in kvarte. Od-
vzete jim stvari se morajo oddati najbliž-
ji sanitetni (zdravstveni) napravi, da jih
razdeli bolnim in ranjenim vojaškim ose-
bam.

Mladostne osebe, ki še niso 14 let
stare, pa se pregreše zoper ta ukaz, naj
se izroče v zmislu § 273 kaz. zak. doma-
čemu kaznovanju, če pa tega kaznovanja
ni, ali se pokažejo pri tem posebne oko-
liščine, naj se izroče varnostni oblasti, da
jih kaznuje in potrebno ukrene. Mladostne
osebe, ki so stare nad 14 let, pa se pre-
greše zoper ta ukaz, se naj kaznujejo po
ces. ukazu z dne 20. aprila 1854, drž. zak.
št. 96, in po ministrskem ukazu z dne 30.
septembra 1857, drž. zak. št. 98.

Zvišanje poštnih pristojbin.

Z novimi davki napovedano zvišanje
poštnih pristojbin stopi že 1. oktobra
1916 v veljavo. Računa se, da bo to zvi-
šanje neslo na leto 90 milijonov kron
več, kakor so nesle dosedanje pristojbi-
ne. Pristojbine znašajo: pri pismih do 20
gramov 15 vinarjev (doslej 10), pri pis-
mih nad 200 g po 5 vin. za vsakih nadalj-
nih 20 g. Dosedanja omejitev teže na 250
gramov odpade. Pošiljala se bodo torej
lahko tudi 300 in 400 g težka pisma. Pri
dopisnicah se uvede dvojna pristojbina.
Uradno izdane dopisnice s tiskano znam-
ko bodo stale 8 vin., druge dopisnice
(predvsem razglednice) se bodo morale
frankirati z 10 vinarškimi znamkami.

Pri tiskovinah bo znašala poštnina
za vsakih 50 gramov pri počasni odpravi
3 vin. (doslej 3 vin.), pri navadni odpra-
vi še nujna znamka 2 vin., pri vzorcih
blaga in kupčijskih papirjih do 50 gramov
10 vin., pri teži nad 50 g 5 vin. (doslej 10
in 20 vin.) pri navadnih vrednostnih pis-
mih 60 vin., eventualno več (doslej 24 do
60 vin.).

Pri paketni pošti je odpravljen dose-
danji pasovni sistem ter so uvedene enot-
ne pristojbine. Največja teža poštnih pa-
ketov sme znašati v bodoče le 20 kg.
Plača se pri zavojih do 1 kg 60 vin. (do-
slej 36 do 60 vin.), pri zavojih do 5 kg
80 vin. (doslej 36 do 60 vin.), pri zavojih
do 10 kg 2 kroni, pri zavojih do 15 kg
3 krone, pri zavojih do 20 kg 4 krone. Za
nefrankirane pakete se računa posebna
doklada 20 vin. Dostavnina za zavoje
znaša v bodoče 20 vin. za vsak zavoj.
20 kron — 20 vin. (doslej 10 vin.), pri

Pri poštnih nakaznicah bo plačati do
50 kron — 20 vin.

in za vsakih nadaljnih 50 kron še po 5 vin.
(doslej 20 vin. do 1 K), dostavnina 5 do
10 vin. (doslej 6 vin.). Bolj nenavadnih
strok poštnega prometa ne bomo navaja-
li, ker pri nas ne pridejo v poštev.

Izdane bodo tudi nove poštnje znam-
ke, med njimi nova trikotna rumena znam-
ka za brzo pošiljanje tiskovin. Stare
znamke se smejo rabiti še do 31. decem-
bra t. l.

Za brzojavke je bilo doslej plačati
60 vin. minimalne pristojbine za 10 be-
sed in od vsake nadaljne besede 6 vin.;
zdaj je najmanjša pristojbina zvišana na
1 K za vsako nadaljno besedo pa bo pla-
čati 8 vin.

Svetovna vojna.

Velika ofenziva, ki še ni povsem kon-
čana, ni prinesla ententi onega uspeha,
ki so ga hoteli doseči nasprotniki. Veliko
krvavih žrtev, velika poraba municije in
na nekaterih krajih nekoliko kilometrov
zemlje, to je ves uspeh ofenzive, ki je tra-
jala dva, tri mesece z vso resnostjo.

Sedma bitka ob Soški bojni črti ki se
je vršila zlasti za Kraško planoto in pot
v Trst, je prinesla Italijanom do 100.000
mož izgub. Italijani dopolnjujejo sedaj
svoje razredčene čete, obstreljujejo tupa-
tam posamezne pozicije z artiljerijo, a
infanterijskih bojev je na Soški bojni črti
le malo. Italijani sami so prepričani, ka-
kor poročajo njih listi, da je pot v Trst
zaprta z mogočno obrambo. Vsekakor pa
kaže ta odpočitek, da pripravljajo Italija-
ni še nov napad na Kraš ali sicer na Soški
bojni črti.

Italijanski zrakoplovci so metali bom-
be v Trstu in na Komen; škode niso na-
pravili.

Na Tirolski bojni črti so se vršili
precej hudi boji v Fasanskih Alpah. Ob-
čutno je zadela Italijane razstrelitev vrha
Cimone, kjer je pokopanih mnogo italijan-
skih vojakov. Avstrijsko poveljstvo je
predlagalo premirje, da bi rešili še žive
vojake iz razvalin, a Italijani so premir-
je odklonili.

O ofenzivi, ki se je vršila na Tirol-
skem od 15. maja do 3. avgusta, poroča-
jo uradno, da so takrat avstrijske čete
ujele in zaplenile 49.149 mož, 320 topov,
201 strojnih pušk, 126 konj, 8 avtomobi-
lov, 600 biciklov in 25 municijskih voz.

Italijani so se silno razveselili Ru-
munske vojne napovedi, ker so mislili,
da bodo lažje dosegli kake uspehe, a jim
udeležba Rumunije ni prinesla nikakršne
olajšave v bojih.

Na Ruski bojni črti se še vedno vrše
siloviti boji zlasti v Galiciji in Bukovin-

skih Karpatih. Napadi so postali sicer ne-
koliko milejši. Posebno hudi napadi so bi-
li na Halič. Najbrže je odšel del ruske
vojske z bukovinske in gališke bojne črte
na pomoč Rumunom v Dobrudžo, kjer še
vedno zbirajo ob črti Črna voda—Kon-
stanca veliko vojsko. Makensen se misli
s Turki Bulgari in Nemci tam najbrže u-
trditi, potem pa pričeti svoje operacije v
kateri drugi smeri. Zlasti se boje Rumuni
za Dunav, ki je jako slabo zavarovan.

Rumuni se bojuje jako dobro; vstra-
šijo jih tudi ne velike izgube.

Na Sedmograškem napadajo Avstrij-
ci na posameznih točkah z uspehom. Pre-
laza Vulkan in Šurduk so avstrijske če-
te zopet zapustile, ker so izvedle rumun-
ske čete obkoljevalne poskuse. Večji boji
se razvijajo pri Sibirju ugodno za avstrij-
ske čete.

V Rusiji so poklicali v juliju nove let-
nike, ki bodo pomnožili rusko vojsko za
nekaj stotisoč mož. Zato pa tudi operacije
najbrže še ne bodo ponehale.

Ostali Balkan postaja prava razvali-
na, iz katere šviga vojna sila vseprek.
Sarraï je pričel svojo ofenzivo. Njegov
smoter je Bitolj (Monastir), zaradi tega
so bili tudi tod okolo Lerina (Florine) hu-
di boji. Zlasti srbske čete so se žrtvova-
le. Boji se vrše pretrgoma tudi ob
Strunici.

Na Grškem so prikipele zmešnjave
do vrhunca. Kreta se je uprla. Del vojske
prestopa v ententin tabor. Ententa izkr-
cava vojaštvo pred Atenami in drugod.
Vlada je brez moči. Venzelos se je po-
stavil na čelo vstašev. Grški kralj odide
baje v Carigrad.

Kako se bodo razvile razmere v Gr-
čiji, tega ni mogoče povedati. Razna po-
ročila v ententinih listih pravijo, da na-
raščajo med grškim vojaštvom sovraštvo
do Bulgarov, kar je umljivo, ker deluje
ententa v tem zmislu po časopisju.

Na francoskem bojišču trajajo sun-
koma ljuti boji. Po štiridnevnem grozo-
vitem streljanju artiljerije je napadlo sko-
ro 25 angleških in francoskih divizij nem-
ške pozicije. V splošnem je napad pone-
srečil. To pot so napredovali za en do
dva kilometra Angleži severno od Some.
V okolici Combessa so pa Francozi pro-
drli kake tri kilometre, kar pa bi utegnili
postati za Nemce nekoliko bolj nevarno
le, če bi dobili Francozi še ugodnejše po-
zicije. V splošnem pa niso dosegli na vsej
črti ne Francozi ne Angleži odločilnih
uspehov.

Angleži so nameravali izkrcati vo-
jaštvo v Belgiji. Nemški obrambni topovi
so to preprečili.

Dne 25. t. m. je zopet poletela na
Angleško flotila Zeppelinov, ki je napra-
vila precej škode. Naknadno se poroča,
da so dne 16. avgusta zažgali Zeppelini
velikansko zalogo municije. Škode je bilo
nad 120 milijonov kron.

Angleži se še vedno bahavo priprav-
ljajo na nadaljevanje vojne. Vso vojno u-
metnost hočejo izrabiti in narode vsega
sveta izčrpati do mozga v obrambo svoj-
jih svetovnopoliških interesov.

Z drugih bojišč ni posebno važnih
poročil. Pač pa se povsod pripravljajo na
tretjo zimsko vojno, dasi se pojavljajo tu-
di glasovi za skorajšnji mir celo po časo-
pisju entente.

Domači pregled.

Aprovizačna konferenca državnih na-
čelnikov na Dunaju se je vršila v ponde-
lek dne 25. septembra, se je posvetovala
zlasti o dobavi žita in krompirja ter o or-
ganizaciji mleka.

Za načelnika centralnega aprovizacijskega urada bo imenovan sekcijski šef v notranjem ministristvu vitez Keller.

Vojnopreživilni urad ustanove tudi v Avstriji. Take urade, oziroma ministristva že imajo v Nemčiji, Rusiji, Bulgariji in na Ogrskem.

Več političnih strank avstrijskega parlamenta se je izreklo za sklicanje državnega zbora in izvolitev delegacij.

Hrastnik. Dne 22. t. m. je padel tesar Povše s strehe pri kemični tovarni ter smrtno ponesrečil. V štirih urah je izdihnil. Kdo je kriv nesreče, bo komisija dognala. Na dan pogreba, dne 24. t. m., ko so očeta zagrebeli, je dobila mati dopisnico od vojaškega poveljstva, da je njen sin Martin Povše, dne 14. t. m., na italijanskem bojišču junaške smrti v glavo zadet padel. Lahko si je misliti srce uboge obupane matere, ki je izgubila moža in sina. Padli sin je bil izvrsten pevec in član rudarskega pevskega zbora. Kdor ga je poznal, ga je rad imel. Dragi Martin, izdihnil si svoje mlado življenje daleč od domačih na tuji zemlji! Koprnel si, da bi se vrnil nazaj med prijatelje, a usoda je hotela drugače. Kličemo ti iz žalostnega srca, naj ti bode tuja gruda lahka. Žalujemo materi naše iskreno sožalje.

Rudarski pevski zbor.

Ponavljalne in obrtno-nadaljevalne šole za doraščajočo mladino. Ukaz za obvarovanje mladine pred pokvarjenjem že imamo. Ni naš namen ugovarjati ukazu. Eno pa je gotovo, da je za obvarovanje mladine potrebno v prvi vrsti pozitivno delo. Treba je mladino izobraževati, ji vcepiti veselje do nadaljne izobrazbe ter jo zaposliti primerno, ji vcepiti ponos in zavest, da jo čakajo življenske naloge, ki so polne resnobe. Le mladina, ki bo tako vzgojena, bo delala čast svojim prijateljem in vzgojiteljem. Zlasti sedaj treba vpoštevati ta vzgojni moment, ko nas okolica ne uči ničesar prida, najmanj pa presoja življenje resnobno. Veliko odgovornost si nalagajo vsi ki ne ukrenejo v tem pogledu ničesar. Šolski prostori so, učno osebje je, čas za to vzvišeno nalogo se pa mora dobiti. Že dve leti se brezvestno zanemarljivo obrtno in kmetiško mladino mnogokje ter jo prepušča brez blagohotnih navodil za življenje. Vsi, ki je vaša dolžnost, pospešujte ponavljalne in obrtno-nadaljevalne šole in pameten pouk v njih, sicer vam bo bodočnost očitala veliko nemarnost.

Vodovod »Aurisiana« v Trstu so že toliko popravili, da prebivalstvo ni več primorano piti vodo iz vodnjakov. Vodovod je za Trst silno važen, ker se pogostoma pojavljajo posamezni slučajji kužnih bolezni, ki se zlasti radi razširjajo po slabi pitni vodi.

Dunajski magistratni svet je štel doslej 27 članov. Večina je zvišala število magistratnih svetnikov na 30 ter ponudila te tri mandate opoziciji in sicer dva mandata nemškemu nacionalcem, en mandat pa soc. demokratom. Dunajski zastupniki so imeli v pondeljek o tem posvetovanje ter so v posebni resoluciji obnovili svoje zahteve glede demokratiške občinske volilne pravice in primerno zastopstvo v magistratnem svetu ter odsekih. Nikakor se pa ne strinjajo s tem, da bi se spremenil statut s kršenjem ustave, ker se ta pravična zahteva lahko reši legalnim potom.

Kruha ne smejo dajati gostom na Dolenjem Avstrijskem po gostilnah in kavarinah.

Na severnem Češkem pri Desendorfu je voda predrila velikanski jez, ki je lovil

vodo reke Bela Niza in Izra. Voda je poplavlila dolino in odnesla mnogo mlinov, mostov in steklarov. Ponesrečilo je blizu 30 oseb.

Razkosani dvekranski bankovci. Kakor smo poizvedeli, prevzame tukajšnja filijalka avstro-ogrske banke polovic, oziroma četrtin dvekranskih bankovcev, pač pa le pravilno zlepljene, radi tega tudi ni nihče obvezan, tak razkasan denar sprejemati. — K temu pojasnilu pristavljamo, da sprejema graška podružnica nezlepljene razpolovičene in razčveterene dvekranske bankovce. Zahteva le, da se ji prinesejo tako, da tvorijo skupaj najmanj en bankovec. Ni pa treba, da bi bile 2 polovici ali četrtinke od istega bankovca.

Avstro-ogrska banka se pripravlja, da izda bankovec za eno krono. Iz prometa so namreč izginile srebrne krone, kar se seveda v vsakdanjem življenju jako čuti. Banka sicer misli, da so ljudje krone poskrili in da pridejo zopet na dan, a če se ne zgodi, izda papirnate enokronske bankovce. Za zdaj zamenjuje raztrgane dvekranske bankovce, ne da bi za to kaj računala.

Svetovni pregled.

Nemški socialni demokrati in vojna. Konferenca nemške socialne demokracije, ki je zborovala te dni v Berlinu, je zaključila svoja posvetovanja v soboto, dne 23. septembra. Opozicionalci so se udeležili debate in postavili so se na stališče, da konferenca ni upravičena, sklepati o stvarnih predlogih. V debati je preciziral v imenu opozicije s. Hasse stališče svoje skupine napram vojni tako-le: Razni glasovi iz tabora večine se čudno nevarno odtujujejo od dosedanjega duha socialne demokracije. Če večina očita opoziciji njene nazore, ta lahko to vrne večini, ki se ravna v večini samo po sodrugih, ki se že zelo ločijo od načel socialne demokracije. Stališče, da se državi mora dati za branbo potrebna sredstva, vodi kakor že v miru do tega, da se dovoljuje vse vojaške zahteve, ki jih vedno utemeljujejo s potrebami deželne brambe. Za socialno demokracijo je vprašanje to-le: Kakšen značaj ima vojna in kakšna je vsa vladna politika nasproti socialno-demokraciji? Če preiščemo to vprašanje, najdemo, da je politika strankine večine nesocialistična. Če hoče biti nemška socialna demokracija predbojevnica internacionale, potem ne sme vprašati, kaj delajo drugi, ampak mora iti sama pred vsemi naprej. V vojni mora imeti socialna demokracija to nalogo da zopet spoprijazni narode. — Večina pa je sprejela po predlogu poslanca Davida naslednjo resolucijo: »Državna konferenca priznava dolžnost deželne obrambe. Še vedno je ta vojna za Nemčijo obrambna vojna. Slej ko prej je socialna demokracija odločena, vztrajati v obrambi dežele tako dolgo, da bodo naši nasprotniki pripravljeni k miru, ki zagotavlja politično neodvisnost, teritorialno nedotaknjenost in možnost gospodarskega razvoja Nemčije. Ona zavrača vse proti Nemčiji in njenim zaveznikom naperjene cilje uničenja in zavojevanja s strani sovražnih držav. Socialna demokracija postavlja interese in pravice lastnega ljudstva pri sklepu miru na čelo svojih zahtev kot cilj vojne zahteva pa tudi upoštevanje življenskih interesov drugih narodov, prepričana, da ima le tak mir v sebi zagotovilo trajnosti. Socialna demokracija se zastavlja za vse, kar bi moglo privedi evropske države

na pot ozke pravne, gospodarske in kulturne skupnosti. Nemška državna konferenca odobrava stremljenje nemškega strankarskega vodstva, da deluje za zopetno ustvaritev v delu in boju močne socialistične internacionale. Nemška socialna demokracija pripisuje odgovornost za podaljšanje vojne onim, ki se upirajo skorajšnjemu miru ter izreka upanje, da si bo pridobila veljavo v vseh prizadetih deželah naraščajoča volja širokih ljudskih mas, da se konča strašno prelivanje krvi. Od nemške vlade pa zahteva, da se ne prestando trudi, končati vojno. — Končno je državna konferenca sprejela resolucijo, ki odobrava, da je večina socialnih demokratov glasovala za vojne kredite ter obsoja separatistično postopanje socialno-demokracije. Sprejetih je bilo tudi več predlogov, tikajočih se cenzure, aprovizacije in političnih aretacij.

Sklicanje mednarodnega strokovnega kongresa. Pri Švicarski strokovni zvezi sta strokovna zveza Italije in sodrug Legien, predsednik mednarodne strokovne zveze, vložila prošnjo, da skliče ta mednarodni strokovni kongres v Švico. V seji dne 15. septembra je Švicarska strokovna zveza odklonila predlog italijanske strokovne zveze, ker ima pravico do sklicanja le mednarodna strokovna zveza. Prošnji sodruga Legiena pa je zveza ustregla, a je prepričana, da se zdaj še ne bo mogoče sklicati kongresa, ki bi zaslužil to ime, ker se ga nekateri ne bodo mogli, drugi pa ne hoteli udeležiti. Iz kongresa se bo izcimila najbrže le konferenca. Švicarske strokovne organizacije pa hočejo pokazati dobro voljo in storiti vse, da se prireditelj čimbolj posreči. Vprašanje je sedaj, kakšno stališče zavzamejo centrale strokovnih organizacij po drugih deželah k nameravanemu kongresu.

Znižanje vojnih prejemkov oficirjev na Nemškem. Posebna cesarska naredba odreja: Mesečna doklada je znižana vojnemu ministru in višjim armadnim zapovednikom mesečno 1000 mark; zapovedujočim generalom in oficirjem enakih prejemkov mesečno 350 mark. Mesečna vojna plača za divizijske zapovednike in oficirje enakih prejemkov se zniža mesečno 150 mark. Stotniki, višji zdravniki itd. bodo dobivali 450, oziroma 510 mark in stotniki doklade 145 mark. Poročniki, nadporočniki, zdravniki itd. bodo dobivali 220 do 250 mark, oziroma še doklado 60 mark. Oficirski namestniki in enake šarže bodo dobivali mesečno 190 mark. Vobče je znižanje precej znatno.

Eno jajce na teden in osebo so določili sedaj na Nemškem. Velja tudi za gostilne. Do 1. septembra sta bili določeni po dve jajci na teden na osebo.

Druga nemška podmorska ladja v Ameriki. Poročajo, da je nemška podmorska ladja »Hamburg« dospela v Ameriko.

Švica in mirovno vprašanje. V poročilu in predlogu na zvezno vodstvo o pospešitvi miru, naglašajo zvezni svet, da razumeva hrepenenje po miru, da pa ne vidi v raznih manifestacijah prave poti do miru. Švicarski zvezni svet je mnenja, da čas za njegov nastop še ni prišel. Bojujoče se stranke bi smatrale sedaj še ponudbo mirovnega posredovanja kot neprijazen nastop. Tudi je delovanje kongresa nevtralnih držav iluzorično, če ne naravnost nevarno za te države. Boljša se zdi zveznemu svetu zaupna izmenjava misli med vladami. Končno pa pravi poročilo, da bo skušal zvezni svet, ostati v stiku z ostalimi nevtralnimi vladami in se bo neprestano trudil, dosegači če tudi

le majhne uspehe v prilog skorajšnjemu miru.

Stürmer misli odstopiti. Njegov naslednik bo najbrže znani Sasonov.

Na Portugalskem so zopet nastali nemiri.

V Novem Jorku je pričelo, kakor poročajo, stavkati 350.000 organiziranih delavcev.

Bogastvo Evrope pred vojsko. Kakor se da posneti po »Dictionary of Statistics« je znašalo bogastvo evropskih dežel, ležeče v mrtvem in živem kapitalu, koncem XIX. veka v naših denarjih 1175 milijard kron; od tega je pripadalo na Anglijo 295 milijard, na Francijo 247, na Nemčijo 201, Rusijo 160, Avstrijo 103, Italijo 79, Belgijo 25, Nizozemsko 22 milijard. Po prebivalstvu je pripadlo po tej angleški statistiki na enega prebivalca v Angliji 5920 K, v Franciji 5200 K, v Nizozemski 3680 K, v Belgiji in Nemčiji 3120 K, v Avstriji in Italiji 2000 K, a v Rusiji samo 1200 K.

Japonska — ena sama orožarna. Japonski poslanik v Rimu je baže povedal,

da je Japonska sedaj ena sama orožarna in tovarna za municijo ter da se produkcija še vedno stopnjuje. Celo žene delajo. Japonska je vedno pripravljena za vojno ter vedno pripravljena nastopiti proti vsem podvzetjem centralnih držav. Transport ruske municije se je zadnji čas močno izboljšal ter traja do Petrograda samo 12 dni. Vlak za vlakom se vozi po Sibirski železnici. Čet pa Japonska ne more poslati.

Izdajatelj Ivan Mlinar.

Odgovorni urednik Viktor Zore.

Tiska »Učiteljska tiskarna« v Ljubljani.

Umetni SIDA je štirikrat cenejši kot pravi med ter bolj redilen nego meso in jajca. Rabi se kot maža na kruh, za pecivo in močnata jedila, pospešuje prebavo, lajša hripavost, zapeko, zasliženost, obenem pa tudi krepi itd. Poskus Vas prepriča o izvrstnosti umetnega medu! Zavojček velja 35 vin. Proti vposlanemu znesku ali po povzetju 9 zavojčkov za 3 krone. Naroča se pri: **Josip Berdajs, Ljubljana 5, Zeljarska ulica.**

Konsumno društvo za Ljubljano in okolico v Ljubljani
r. z. z. o. z.

Vabi svoje člane na
redna članska zborovanja,

ki se bodo vršila:

Za okrožje Tržič: 17. septembra popoldne v Tržiču pri Pelarju. Začetek ob 3. uri popoldne.

Za okrožje Vič - Glince - Rožna dolina: 23. septembra zvečer na Glincah v Ameriki. Začetek ob 8. uri.

Za okrožje Jesenice - Sava: 24. septembra ob 3. uri na Savi pri Werglesu.

Za okrožje Koroška Bela: 24. septembra ob 5. uri popoldne pri Hkavcu na Javorniku.

Za okrožje Udmat: 29. septembra v Udmatu pri Pavšku. Začetek ob 8. uri zvečer.

Za okrožje Ljubljana: 30. septembra v Ljubljani, pri Perlesu. Začetek ob 8. uri zvečer.

Za okrožje Sp. Šiška: 2. oktobra v Sp. Šiški pri Sternu. Začetek ob 8. uri zvečer.

V Ljubljani 1. septembra 1916.

Načelstvo.

Nadzorstvo.

OKRAJNA BOLNIŠKA BLAGAJNA V ZAGORJU OB SAVI.

Pisarna: V poslopiju Občnega konsumnega društva I. nadstropje. — Uradne ure so od 8. do 12. ure dop. in od 2. do 5. ure pop. Ob nedeljah in praznikih se ne uraduje.

Zdravnik blagajne.	Ordinira dopoldne.	Za člane:
Dr. Tomo Zarnik v Zagorju.	od 9. do 11. ure	V občinah: Zagorje, Kotedrež, Aržiše, St. Lambert in Kolovrat
Dr. Ivan Premrov, Gradec pri Litiji	od 8. do pol 12. ure	V sodnem okraju Litija, izvzemši člane iz predilnice
Dr. Karol Wisinger, v predilnici v Gradcu pri Litiji	od 8. do 9. ure	Za člane iz predilnice v Gradcu pri Litiji
Dr. Rudolf Repič, Št. Vid pri Zatični	od 9. do 11. ure	V sodnem okraju Višnjagora

Člani iz občin Zagorje, Kotedrež, Aržiše, St. Lambert in Kolovrat, ki potrebujejo zdravniško pomoč, se morajo zgledati v pisarni bolniške blagajne, da se jim izstavi nakaznica za zdravnika. Člani iz predilnice se izkažejo pri zdravniku s svojo izkaznico. Vsi ostali člani iz sodnih okrajev Litija in Višnjagora, se morajo pri zdravniku izkazati z nakaznico, izgotovljeno od njih delodajalca. Stroškov, ki nastanejo, kadar zboleli član sam pozove druge zdravnike, da ga lečijo, ne povrne bolniška blagajna. Od blagajniškega zdravnika izpolnjeni bolniški list, se mora takoj oddati v blagajniški pisarni. Za vstop v bolnico je treba nakaznice. S pritožbami se je obračati na načelnika blagajne.

Načelstvo.

Učiteljska tiskarna

LJUBLJANA, Frančiškanska ulica štey. 6.

registrovana zadruga z omejeno zavezo.

Tiskovine za šole, županstva in urade. Najmodernejše plakate in vabila za... shode in veselice. ...

Letne zaključke

Najmodernejša uredba za tiskanje listov, knjig, brošur, muzikalij itd. ...

Stereotipija. Litografija

Okrajna bolniška blagajna v Ljubljani.

Pisarna: Turjaški trg štey. 4, prvo nadstropje. Uradne ure so od 8. zjutraj do 2. popoldne. Ob nedeljah in praznikih je blagajna zaprta.

Zdravnik blagajne	Ordinira		Stanov
	dopol.	popol.	
Dr. Košenina Peter splošno zdravljenje	1/211—1/21		Turjaški trg št. 4 v okr. bol. blag.
Dr. Breskvar Viktor	1.—3. pop.		Turjaški trg št. 4 v okr. bol. blag.
Dr. Rock Emil očesne in ušesne bol.	10—12	2—3	Frančišk. ul. št. 4. pritličje
Dr. Kraigher Alojzij	1.—3. pop.		Poljanska cesta 18/1.

Člani, ki potrebujejo zdravniško pomoč, se morajo zgledati v pisarni bolniške blagajne, da se jim izstavi nakaznica za zdravnika (bolniško zglednico); brez te ordinirajo zdravniki le v nujnih slučajih. Troškov, ki nastanejo, kadar zboleli član sam pozove druge zdravnike, da ga lečijo, ne povrne bolniška blagajna. Od blagajniškega zdravnika izpolnjeni bolniški list se mora takoj oddati v blagajniški pisarni. Ob nedeljah in praznikih se ordinira le v nujnih slučajih. Za vstop v bolnico je treba nakaznice. Zdravila se dobe v vseh ljubljanskih lekarnah. Bolniščenina se izplačuje vsako soboto, če je ta dan praznik, pa dan prej od 8. zjutraj do 1. popoldne. S pritožbami se je obračati do načelnika okrajne bolniške blagajne.

Načelstvo.

Ivan Jax in sin,

Ljubljana Dunajska cesta 17

priporoča svojo bogato zalogo

šivalnih strojev
in stroje za pletenje
(Strickmaschinen)
za rodbino in ohrt.
Pisalni stroji Adler.

Vozna kolesa.

Ceniki se dobe za-
stonj in franko.